

שבת עז

משה שווערד

1. מרומי שדה מסכת שבת דף עז עמוד ב

מאי לאו אבר קטן דגדול ואבר גדול של קטן. הנה זה פשיטא דאבר גדול דקטן גדול מאצבע קטנה של גדול. אלא דגדול שבשרו קשה בעי סיכה הרבה יותר מבשר הרך של קטן בן יומו. ובה פליגי רשב"א ור"נ לההו"א, אם בעינן סיכה לגדול כדי שיבלע בבשרו, ויעלה השיעור לסיכת אבר גדול של קטן, או שבסיכה מועטת סגי:

2. חידושי הר"ן (מיוחס לו) מסכת שבת דף עז עמוד ב

מאי לאו בהא קמיפליגי וכו' ור' נתן סבר אבר קטן דגדול או אבר גדול של קטן. דהא חד קטן קאמר או אבר או גוף, ודחי' לא דכולי עלמא וכו', וא"ת למה לי לאפוקי מדבי ר' ינאי דהא למסקנ' על כרחין כתנאי אתיא וכו' שמעון בן אלעזר. וי"ל דמתני' קשיית' דתני סתמא כדי לסוך אבר קטן ולא תני אבר קטן שבבנים כדתני במתני' סיד כדי לסוך קטנה שבבנות:

3. מהר"ם מלובלין מסכת שבת דף עז עמוד ב

לימא כתנאי שמן כדי לסוך וכו' לא דכ"ע וכו' וליתא דר' ינאי וכו' סוגיא זו תמוה דהמקשה פריך לימא כתנאי והתוצרן משיב דאפי' כחד מינייהו לא אתי וצ"ל דהכי פריך לימא כתנאי ואתי ר' ינאי כרשב"א וא"כ קשה לימא ר' ינאי סתמא הלכה כרשב"א ותו לא ומשני דנוכל לומר דכ"ע ליתא דר' ינאי ובהא פליגי וכו' ולכך הוצרך ר' ינאי להשיענו דבריו בפירוש ולא ר"ל סתמא הלכה כרשב"א וק"ל:

4. שפת אמת מסכת שבת דף עז עמוד א

בגמ' ר"ש בן אלעזר סבר כו' כי הדדי נינהו ור"נ סבר כו' קשה לומר דפליגי במציאות אם כי הדדי נינהו או לא אם לא שנדחוק לפרש דיש מין שמן שאין ראוי' אלא לסיכת גדול [וס"ל לר"נ דשמן הראוי לסיכת קטן אית לי' שיעורא אחרינא]:

5. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף עז עמוד א

א) רשב"א סבר אבר קטן דגדול ואבר גדול דקטן בן יומו כי הדדי נינהו ור"נ סבר אבר קטן דגדול אין וכו'. ולכא' צ"ב, דלפ"ז נמצא דפליגי במציאות, דרשב"א סבר דשון הם בשיעורם, ורבי נתן סבר דיש הבדל במציאות בין שיעור זה לזה, והא דבר רחוק, ולפ"מ שהבאנו לעיל (עז: אות י"א) בשם הנצי"ב, דבאמת מצד גודל האיברים בודאי אין שיעורם שוה, וכל מאי דאמרינן דשיעורם שוה הוא מצד דבסיכת איבר של גדול נבלע הרבה, וע"כ צריך לסיכתו יותר שמן, א"כ שפיר י"ל דמצד המציאות תרווייהו מוזו דחלק מסויים מהשמן נבלע באבר, וכל מאי דפליגי הוא בחשיבות סיכה, בכמה שמן מספיק לסיכה [דהיינו כמה מהשמן צריך לישאר בנוסף לבליעה].

6. ספר שערים מצויינים בהלכה [1]

דף עז. כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא אזול רבנן בתר דשכיחא לקולא. פרש"י כל ששיערו חכמים לענין שבת וכו', אזול רבנן בשיעורן בתר דשכיחא. [מדה מבואר דלא כל השיעורין הם הלכה למשה מסיני, דבמס' עירובין (ד:) איתא, דשיעור גרוגרות להוצאת שבת, וא"כ שאר השיעורין מסרה התורה להחכמים לפי חשיבת הדברים ולפי השתמשותן, ועי' מש"כ לעיל (ריש פרקין).

7. הערות הגר"ש אלישיב מסכת שבת דף עח עמוד א

ג) אמר אב"י מכדי כל מלתא דשכיחא ולא שכיחא וכו'. [2] וכל מאי דדנו אי שכיחא אי לא שכיחא, הוא רק לגבי משקין וכו', [דאין לנו מקור מהו שיעורם], אבל באוכלין, הלמ"מ דמשיעור גרוגרת מיחייב, ואין תלוי במנהג ושכיחות כלל].

8. רמב"ם הלכות שבת פרק יח הלכה ו

המוציא זרעוני גינה שאינן נאכלין לאדם שיעורן פחות מכגרוגרת, מזרע קשואין שנים, ומזרע הדלועין שנים, מזרע פול המצרי שנים, המוציא סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב, המוציא מורסן אם לאכילה שיעורו כגרוגרת, לבהמה שיעורו כמלא פי גדי, לצביעה כדי לצבוע בגד קטן, לולבי זרדין והחרובין עד שלא ימתיקו כגרוגרת, ומשימתיקו כמלא פי גדי, אבל הלוף והחרדל והתורמוסין ושאר כל הנכבשין בין שימתיקו בין עד שלא ימתיקו כגרוגרת.

9. משנה למלך הלכות שבת פרק יח

ולפי זה צריך לומר דמ"ש רבינו ז"ל בפרקין הלכה ו' המוציא מורסן אם לאכילה שיעורו כגרוגרת וכו'. השכיח דהתם הוא לאכילה שהוא השיעור המרובה אלא שאם הוציאו לבהמה שיעורו הוא כמלא פי גדי, וכן אם הוציאו לצביעה שיעורו הוא כדי לצבוע בגד קטן. וכן במוציא גרעינין השכיח הוא השיעור המרובה ואם הוציאו בסתם אזלינן בתר השכיח ולקולא. ומאי דכתב רבינו אם לאכילה לאו דוקא דאפי' בסתם נמי שיעורו כגרוגרת אלא משום דבעי למימר לבהמה ולצביעה לאשמועינן דאף דלא שכיחא אזלינן בתר כוונתו לחומרא נקט נמי ברישא אם לאכילה:

עוד נ"ל לומר דכל דבר דשכיח ושכיח אף דבסתמא אזלינן לחומרא בתר שיעורא זוטא מ"מ אזלינן בתר מחשבתו לקולא כיון דהשיעור המרובה גם כן שכיח וכן הני דכתב רבינו כגון מורסן וגרעינין הווי שכיח ושכיח ואם היה מוציא בסתם היה שיעורו כדי לצבוע. ומ"מ כיון דהוי שכיח ושכיח אם הוציאו לאכילה הוי כגרוגרת, ומאי דכתב ואם לצביעה אגב אחרוני נקטיה דה"ה בסתם וכן גרעינין הווי שכיח ושכיח. אך היכא דהוי שכיח ולא שכיח והשיעור המועט הוא שכיח והמרובה לא שכיח לא מיבעיא בסתמא דאזלינן בתר שיעור המועט שהוא השכיח אלא אפי' במוציא לדבר דלא שכיח שיעורו כשיעור המועט דהיינו השכיח והיינו ההיא דהמוציא תבן כמלא פי פרה לגמל דחייב משום דתבן הוי שכיח לפרה ולא שכיח לגמל. ולפ"ז עשבים דראויים לטלה ולגדי נהי דבסתמא חייב כמלא פי גדי אם הוציא כמלא פי גדי לטלה אינו חייב משום דעשבים שכיחי לגדי ולטלה וכדכתבינא:

הכלל העולה דכל דבר ששכיח ולא שכיח אם השכיח הוא השיעור המועט לא מיבעיא בסתם דחייב כשיעור המועט אלא אפי' במוציא לשיעור המרובה חייב כשיעור המועט והיינו ההיא דמוציא תבן כמלא פי פרה לגמל. ואם השכיח הוא השיעור המרובה בסתמא אזלינן בתר השיעור המרובה לקולא אבל אם הוציא לשיעור המועט חייב כשיעור המועט דהא עצה לפרה לא שכיח ואפ"ה קי"ל דמוציא עצה כמלא פי פרה לפרה חייב. אך בשכיח ולא שכיח דבסתם אזלי' לחומרא בהא מספקא לי אי אזלינן בתר מחשבתו לקולא וכעת הדבר צריך אצלי תלמוד:

ודע דמ"ש רבינו המוציא מורסן אם לאכילה שיעורו כגרוגרת וכו' וכ"כ גבי גרעינין אם לאכילה חמש פשטא דמלתא נראה דבכוונת המוציא מיירי רבינו. אלא שלפי זה קשה מ"ש ואם לזריעה שתיים ובמוציא לזרע חייב בכל שהוא וכמו שפסק רבינו בפרקין דין כ'. והתוס' מכח קושא זו כתבו אם לנטיעה שתיים, פירוש אותן שהן ראויין לנטיעה א"ל כלומר במקום שרגילין לנטועם והוי סתמא לנטוע ע"כ. ולפ"ז אפשר לפרש כולוהו בבי על פי סגנון זה שאם המורסן ראוי לאכילה או במקום שרגילין לאכול שיעורו בסתם כגרוגרת ואם ראוי ג"כ לבהמה שיעורו כמלא פי גדי דשכיח ושכיח אזלינן לחומרא. וכי אם היה ראוי לצביעה אזלינן בתר צביעה. וכן בבא דגרעינין ה"ל הוי פירושא. והנך רואה דרבינו ז"ל בכל השני בבית נקט בתחלה השיעור המרובה ואח"כ השיעור המועט לומר שאם היה ראוי לשיעור המועט אזלינן בתריה לחומרא ולא אזלינן בתר השיעור המרובה אלא היכא דהשיעור המרובה הוא השכיח והשיעור המועט הוא דלא שכיח:

10. ספר גליוני מנחת חן

גמ' אמר אב"י בגלילא שנו. | עי' רבינו חננאל דהכוונה למים מיוחדים שהי' בגליל, והם היו יפים לרפואת העינים. - ובתו"י פי' כי בגליל מצוי' היתה שתיית היין מאד, והי' עיניהן מאדימות לרוב משתיי', והשתמשו הרבה במים לרפואת עינים. ועי'

11. ספר שערים מצויינים בהלכה

הוי כולל יותר משתיה, שזו אינה אלא בבע"ח אבל רחיצה כולל כל דבר בע"ח וגם דוממים וצומחים, לכן אזלינן בתר שיעור קטן שברחיצה, וזה כדי רחיצת קילור שנוטלין לרפואת העין.

כל שקייני מסו ומטללי לבר ממיא דמסו ולא מטללי. עי' ברש"י. ובאור שמח (שבת פי"ח ה"ב) מפרש משום דמים רוחצין ומזכין את הקילור ואת העין, לכן לא מטללי ולא נגלד ע"ג העין מאומה, והנה מים אע"פ ששתיתו שכיחא טפי מרפואה, אולם רחיצה

12. תפארת ישראל - יכין מסכת יומא פרק ח

(ז) מורייס. היינו שומן היוצא מדגים מלוחים [ע"ז כ"ט ב'], וקמ"ל הנך אע"ג דחזי לטיבול, עכ"פ מדלא חזו לאכילה ממש פטור, [ובתשובת הלכות קטנות מסתפק בשותה מים ביו"כ אם חייב, מדלא זייני ולית בהו אבידת הנפש, ולפעד"נ מדלא אשכח תנא למנקט פטורא רק בהנך שאינן ראויין לשתייה, ש"מ דכל שראויין לשתייה אף דלא זיין טובא חייב עליה]:

13. דף על הדף שבת דף עח עמוד א

בגמ': דאמר שמואל כל שקייני מסו ומטללי לבר ממיא דמסו ולא מטללי.

וברבינו חננאל כתב וז"ל: וכן תורף הדברים שאין המים סועדין כמיני מאכל אלא עיקר שתייתן כעין רפואה היא, לפיכך שיעורן כרפואה עכ"ל.

בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' רפ"ב) כתב דהשותה מים ביום הכפורים אינו חייב מן התורה, כי מים אינם זנים כלל, כמו שכתב הרמב"ם בפירושו (פ"ג דעירובין) שאין מערבין במים, שהמים הם להוליך המזונות למקומות הצריכים ואין בהם אלא הרחקת הנזק הוא הצמא. אבל תועלת הזן אין בהם כלל ע"ש. ובתפארת ישראל על משניות (יומא פ"ה מ"ג) הביא דברי הלכות קטנות הנ"ל וכתב דמדהא נקט התנא פטורא כך בהנך שאינם ראויים לשתייה, שמע מינה דכל שראויים לשתייה אף דלא זיין טובא חייב עליה. ע"ש.

וכתב הגאון ר' עובדיה יוסף שליט"א בשו"ת יביע אומר (ח"ב או"ח סי' לב) דמדברי רבינו חננאל הנ"ל מפורש דברי ההלכות קטנות דמים אינם זיינו כלל ע"ש.

14. ספר שערים מצויינים בהלכה

דכינן אותם בלשון תלמיד ורב, י"ל משום דמצוה ללמוד אומנות כדאיתא בסוף מס' קידושין, לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה, ואפשר דכומנס היה אומנות זה קלה ונקיה, ולכן שכיח דנקט האומנות דנגרי.

בתלמיד שאמר לו רבו וכו'. פרש"י כגון שולי דנגרי. וכן במס' פסחים (קת). תלמיד אצל רבו, ההוא בשולי דנגרא, והא

15. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף עח עמוד א

הכא במאי עסקינן בתלמיד שאמר לו רבו לך ופנה לי המקום לסעודה וכו' חייב עילויה וכו'. ואע"ג דלכאוי הוי מלאכה שאי"צ לגופה, והיכי אמרינן דחייב, [1] י"ל דס"ל דאף במלאכה שאי"צ לגופה חייב, [2] א"נ י"ל, דאיירי שיש לו גם ענין שיהא אותו הדבר במקום פלוני [מלבד מה שאין רוצה שיהא כאן], וע"כ שפיר הויא מלאכה הצריכה לגופה.

16. תוספות חדשים מסכת שבת פרק ח משנה ד

פטפט. ומפרש בגמ' כדי לסוד פטפט כירה קטנה פי' רש"י לטוח בקעים שבו. דר' יהודה מחמיר בכל שיעורי דשבת.

17. רש"י מסכת שבת דף עח עמוד א

קשר של מוכסין - יש לך אדם שנותן המכס לראש הנהר במקום אחד או מוחל לו במתנה, והוא מוסר לו חותם להראות למוכס שמחל לו המכס, ודרכו לכתוב בו שתי אותיות, והן גדולות משתי אותיות שלנו.

18. תוספות מסכת שבת דף עח עמוד ב

והמוציא קשר מוכסין חייב - אצטריך לאשמועינן אפילו כתב על הקלף אע"ג דקתני בסמוך דשיעור קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין.

19. דף על הדף שבת דף עז עמוד א

נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין, והמוציא קשר מוכסין חייב.

עיין בתוס' (לקמן ע"ב) שהקשו דפשיטא דמוציא קשר מוכסין חייב. ותירצו דאיירי כאן בשהיה כתוב על הקלף, דאע"ג דשיעורו של הקלף הוא יותר גדול, כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין, מ"מ אם כתוב עליו קשר מוכסין חייב.

ועיין בתוס' רעק"א (אות ק"ב) דלהרמב"ם הי' יישוב אחר לקושית תוס', דמתני' אשמעינן, אף דכבר הראו למוכס, דלא חזי עוד, מ"מ חייב וכדעת רבי יהודה בברייתא, וכדמפרש ר"א לטעמי', דצריך להראות למוכס שני. ולכן פסק הרמב"ם (פי"ח מהל' שבת הט"ו) כוותי' דר' יהודה, אע"ג דרבנן פליגי עלי', ועיי"ש בכסף משנה, משום דלהרמב"ם הי' הכרח מחמת קושיית תוס', דסתם מתני' אזלא כוותי' דרבי יהודה, ולכן פסק כוותי'.

20. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף עז עמוד ב

עור כדי לעשות קמיע. פירוש כדי לחפות בו קמיע, דהא עור אינו ראוי לכתוב בו.

21. תוספות יום טוב מסכת שבת פרק ח

כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין כו' - תימה אמאי לא קתני פרשת סוטה דשיעור זוטא טפי (כדתנן במשנה ב' פ"ב דסוטה) ואור"י דפרשת סוטה לא שכיח כפ' תפילין ואמרינן כל מלתא דשכיח ולא שכיח אזיל רבנן בתר שכיח ולקולא. תוספות פ"ב דסוטה דף י"ז:

22. תוספות מסכת סוטה דף יז עמוד א

אינו כותב וכו' על הנייר אלא על המגילה - תימה בפ' המוציא (שבת דף עז): דתנן קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה דשיעור זוטא טפי אור"י דפרשת סוטה לא שכיח כפרשת תפילין ואמרינן התם (דף עז). כל מילתא דשכיח ולא שכיח אזיל רבנן בתר שכיח לקולא.

23. ספר שערים מצויינים בהלכה

איש שתירצו דאה"נ דמספר האותיות קטנה מפרשת תפילין, אבל במספר התיבות פרשת סוטה יותר גדולה. ובאשי ישראל מתרץ דבזמן המשנה כבר בטלו מים המרים כדתנן שם (מז. ר' יוחנן בן זכאי הפסיקן, וא"כ לא חשיב כלום. ועי' בתיו"ט שהקשה למה ליה לפרושי שהוא שמע, דהוה משנה יתירה, ובמים חיים תירץ שרצה בזה לרמוז תירוץ התוס' דלא משערין בפ' סוטה משום דפ' תפילין שכיח טפי.

24. תוספות יום טוב מסכת שבת פרק ח

[שהיא שמע ישראל - תמיהא לי למאי איצטריך לפרש דזיל קרי הפרשיות שבתפילין תמצא שזו היא הקטנה. ונ"ל דאיצטריך למיתני דהא מכיון דתנן בספ"ג דמנחות שארבע פרשיות שבתפילין מעכבות זו את זו א"כ לא ליהוי שיעור להוצאת שבת אא"כ שיהיה בכדי לכתוב עליו כל ארבע פרשיות אהכי קתני שהיא שמע ישראל ומכיון שהפרשה קטנה היא שמע ישראל יש לשער בה לבד שכן קורין אותה לבד על מטתו וא"ת א"כ ל"ל למיתני פרשה קטנה שבתפילין י"ל דאי לאו שנכתבה בתפילין משום שקוראה על מטתו בלבד לא היינו משערין בה שרוב העולם בקיאיין בה וקורין אותה בע"פ וא"נ קורין אותו בתוך ספר

שלם אבל השתא דבתפילין נכתבה ולא סגי בלא"ה וגם על המטה קורין אותה לבדה הלכך נתנו חכמים השיעור בה לבד]:

25. רבי עקיבא איגר מסכת שבת דף עח עמוד ב

שם רבנן סברי אסור לשהות. קשה לי הא חזי לי' למחוק השטר ויהיה מותר להשהותו לצור ע"פ צלוחיתו וצ"ע.

26. חידושי הרא"ם הורוויץ

פ"י והוא מחוק: שם רבנן סברי אסור לשהות שטר פרוע. ע"י גליון הש"ס לרע"א הקסה דסא חזי למחוק ולהסכותו לזור עס"י ללוחיתו. וז"ל כיון שנתקלקל מהיכנו עד שימחקנו לא מחייב עליה הסתא. וכן מ"ל לומר לאכ"י דכיון דכתיב לקיימו לא מקרי ראווי הסתא עד שיקיימו כי אינו עומד לזור על פי ללוחיתו:

27. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף עח עמוד ב

ח) רבי יהודה אומר אף משפרעו חייב מפני שצריך לו וכו' סבר מותר לשהות שטר פרוע. ומ"מ אינו חייב אלא אם השטר הוא גדול בשיעור הראוי לצור ע"פ צלוחיתו, [דאל"כ אף דמותר להשהותו, מ"מ לית ליה מאי למיעבד ביה], אבל כל עוד שלא נפרע השטר [דהחשיבות שבו היא מצד מה שאפשר לגבות בו את החוב], אף אם השטר קטן ביותר, חייב. והנה לעיל בסמוך מייטא הגמ' ברייתא דהמוציא שטר פרוע, אם יש בכלולו כדי לצור על פי צלוחית קטנה חייב, ובפשטות היא ברייתא לא אתיא אלא כר"י, דאילו לרבנן הלא המלוה אסור להשהותו ברשותו כלל, [והלוא אינו רוצה להשהותו כמש"כ רש"י], ולאידך שינויי דבסמוך, דטעמא דר"י דמחייב הוא מצד תוקף השטר, או מצד הראיה של הלוה דגברא מהימן הוא, א"כ מבואר דטעמא דלצור ע"פ צלוחיתו אינו טעם לחייבו, ואפילו לרבי יהודה, וא"כ צ"ע האי ברייתא דתלי לה בשיעור לצור כמאן אזלא.

28. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף עח עמוד ב

ט) אסור לשהות שטר שאינו פרוע. וע"כ אין ראוי לו להשתמש בו אפילו לצור ע"פ צלוחיתו, ולכאן צ"ב, והלא אף דאסור להשהותו וצריך לשרפו או להחזירו וכו', מ"מ הלא בשבת אין יכול לשרפו ולטלטלו, ולמה לא יהא מותר לצור בו ע"פ צלוחיתו בשבת עכ"פ, וא"כ מ"מ לא יתחייב על מה שהוא מוציא בשבת, וצ"ל דמה שראוי לצור בו רק בשבת אינו נותן לו חשיבות, וע"כ אינו חייב עליו. והקשה הגרע"א בגליון הש"ס, הלא כל הטעם דאסור להשהותו הוא משום אל תשכן באהלך עולה, [דכיון דפרוע הוא, יבא לגבות מהלוה שלא כדיון], וא"כ אכתי הוא ראוי לצור בו ע"פ צלוחיתו, דהרי יכול למחוק את הכתוב בשטר, או לכתוב עליו פרוע, ועי"ז תו לא יוכל לגבות מן הלוה שלא כדיון, ולמה לא יתחייב על הוצאתו בשבת, [ואף שעדין לא מחק, כיון דיכול למחוק, הרי הוא ראוי לשימוש, וחייב עליו]. וצ"ע.

ובאמת שבחידושי הר"ן כבר עמד בכעין זה, דהרי יכול המלוה לקרוע את השטר, [דתו ליכא חשש גביה מהלוה שלא כדיון], ולצור בו ע"פ צלוחיתו, וכתב הר"ן, דאיירי שאין בכל השטר אלא כדי לצור פי צלוחית קטנה, וע"כ אם יקרענו לא יהא ראוי לצור בו כלל, אמנם זה אינו מיישב קושיית הגרע"א, דאכתי יכול להשאיר את השטר שלם, ולמחוק את הכתוב בו, דתו אין איסור להשהותו, ומ"מ יש בו כשיעור הראוי לצור ע"פ צלוחיתו.

והנראה לבאר בזה, ע"פ המבואר בתוס' לעיל דף עז. (ד"ה ועוד) דהמוציא רביעית יין חי פטור, כיון דאינו ראוי לשתות כמות שהו, ואף דראוי למזיגת הכוס, מ"מ כיון דכמות שהו חי אינו ראוי, פטור, ולפ"ז נראה, דכ"ש הכא בשימוש דלצור ע"פ צלוחיתו [שהוא שימוש גרוע], כל שאין ראוי לזה כמות שהו, ומחוסר תיקון והזמנה לזה, אינו חייב על הוצאתו, וא"כ א"ש היטב קושיית הגרע"א, דכיון דכמות שהו עכשיו אסור להשהותו ולהשתמש בו, אינו חייב על הוצאתו, אף דיכול לתקנו לשימוש ע"י מחיקה, ומ"מ נראה לומר, דכ"ז הוא לגבי תיקון דמזיגה ומחיקה וכדו', אבל אם הוא ראוי לשימוש ע"י תיקון כל דהו כגון קריעת השטר, שאין בו שום טירחא, שפיר חייב על הוצאתו, וא"ש דברי הר"ן הנ"ל שהוקשה לו דמשום דראוי ע"י קריעה יתחייב על הוצאתו.

והגר"ש קלוגר תירץ קושיית הגר"ע"א, דכיון דאיירי בשבת, והלא בשבת אינו יכול למחוק את השטר ולא לכתוב עליו פרוע, וע"כ אין ראוי להשתמש בו כלל, ואין לומר דהרי יכול להשאירו עד מוצ"ש ואז ימחקנו וכו', דכיון דשטר פרוע הוא אסור להשהותו אפילו רגע אחד, ואפילו עד מוצ"ש, ומחוייב הוא להחזירו ללוה עוד באותה השבת, [והלה לא ימחוקו לפרע, וכמש"כ רש"י]. וע"כ אין שימוש יותר בשטר זה, ואינו חייב על הוצאתו, ולכאוף אינו מובן, היאך יכול להחזירו ללוה עוד באותה השבת, הלא כיון דהשטר לא חזי למידי, הוי מוקצה ואסור לטלטלו בשבת כלל, [וא"כ הלא אינו יכול ליתנו ללוה באותה השבת, וע"כ מחוייב הוא להמתין עד מוצ"ש, ואז הלא יכול כבר למחוקו וכו', והיא רשאי לקיימו לגמרי], וכ' החכמת שלמה, עפ"ש"כ המג"א (ס' שח ס"ק ז') דאם שכח האיסור והחזיק מוקצה בשבת ועודו בידו, רשאי להמשיך ולטלטלו, כיון שבלא"ה הוא כבר בידו, וה"נ כיון שהשטר הוא כבר בידו של מלוה, [שהרי בא להוציאן]. רשאי להמשיך ולטלטלו, והלכך מחוייב הוא ליתנו ללוה עוד באותה שבת, וע"כ לא חזי למידי.

ודבריו צ"ע, שהרי כבר כתבו האחרונים (אבן העזר סי' רס"ו ועוד), דכל ההיתר אינו אלא בכלי שמלאכתו לאיסור, [דכיון שאינו מוקצה מחמת עצמו, ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, רשאי להמשיך לטלטלו], אבל במוקצה מחמת גופו, שאין בו שימוש מצד עצמו כלל, אף בהתחיל לטלטל בהיתר, אין לו היתר להמשיך לטלטלו, וא"כ הכא בשטר פרוע, שאין בו שימוש, [מלבד לצור על פי צלוחיתו, וזה הלא אסור משום אל תשכן], אף בעודו בידו אין יכול לטלטלו, וא"כ היאך יכול להחזירו ללוה בשבת, ובעיקר דינו של המג"א, כבר נחלקו האחרונים, וכתבו דאין היתר להמשיך ולטלטל אלא באופן שהתחיל בהיתר גמור, וכגון מע"ש, או לצורך גופו ומקומו, אבל באופן שהתחיל באיסור, אף אם שכח או לא ידע איסורו, אסור להמשיך ולטלטלו, וא"כ הכא אף אי נימא דשכח איסורו ובא לטלטלו, אין היתר להמשיך לטלטלו ולהחזירו ללוה, ועיקר דבריו אינם מובנים, דמהיכי תיתי שהלוה נמצא במקום קרוב, ויכול להחזירו לו בשבת [וכל הנדון מצד איסור מוקצה], הלא יתכן שהלוה נמצא במקום רחוק, ובכלל אין אפשרות להחזירו לו בשבת, וא"כ ע"כ הוא ישאר אצלו עד מוצ"ש, ושפיר קשיא קושיית הגר"ע"א, דכיון דבמוצ"ש הלא יכול למחוק השטר או לכתוב עליו פרוע, הלא השטר הוא ראוי לשימוש ויתחייב עליו, וצ"ע.

29. ספר שערים מצויינים בהלכה

ור' יהודה סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. פרש"י דכיון דמודה שכתבו ילוה בו, הרי כאלו קיימות חותמיו וכו'. והא דלא אמרינן בזה הפה שאסור הוא הפה שהתיר, והרי אומר שכבר פרעו, דנגד המגו הזה יש חזקה להמלוה שיכול לומר שטרך בידי מאי בעי, ע"י היטב ברש"י מס' כתובות (יט. ד"ה אין צריך לקיימו) וע"י תוס' שם (ד"ה מודה).

30. ספר גליוני מנחת חן

שם ורבי יהודה סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. פירש"י דאין נאמן עוד לומר פרעתי, והק' בתוס' כתובות (דף י"ט.) ד"ה מודה בשטר דמ"ט לא מהימן לומר פרעתי במגו דאי בעי אמר מזויף, - ות"י דשמא ירא הלוה לומר מזויף פן יכחישוהו וליכא מגו, - וכתבו שם דרש"י מתרץ באופן אחר, - דדבר תורה עדים החתומין על השטר כמי שנחקרה עדותן בכ"ד דמי, ורבנן הוא דאצרכוהו קיום כי טעין מזויף הוא, אבל בטענת פרוע לא הצרכו קיום ולכן אין כאן מגו דמזויף כיון דאז צריך קיום, והק' באבן האזל (פי"ד מהל' טוען ונטען) דסו"ס איכא מגו דאי בעי הוי טעין מזויף ואז הוי מצריכין קיום וא"ל דהכונה דירא שמא יכחישוהו דא"כ הוא בחדא שיטתא עם התוס', ות"י באבן האזל דב' תירוצים צריך זל"ז, דת"י התוס' בא לתרץ למה אין כאן מגו, דיסודו מכח רא"י והוכחה ואם ירא הלוה אין כאן מיגו ורא"י, - אבל אכתי ק', נימא הפה שאסר הוא הפה שהתיר, דכל עיקר שהשטר אמת ידענו רק מפיו שמודה בשטר שכתבו, והרי אומר ג"כ פרעתי. - ולכן פירש"י, דמעיקר הדין שטר א"צ קיום, ורבנן הוא דאצריך קיום היכא דטעין מזויף, אבל היכא דטעין פרעתי ליכא חסרון קיום, ולא הוי הפה שאסר דלשיטת רש"י גם אם ה"י טעין אינו יודע לא ה"י צריך קיום, ולכן סבר ר' יהודא דגם במודה שכתבו אין צריך קיום, גם כי אמר אח"כ פרעתי, דלא הוי פה שאסר בהודאתו דגם כי אמר איני יודע ה"י הב"ד גובין בשטר זה, דדוקא בטענה דמזויף צריך קיום, וכזה יש להבין המ"ד דס"ל דצריך לקיימו והכי קיי"ל, דהך מ"ד לא ס"ל כרש"י, רק ס"ל דעיקר דין קיום לא תלוי בטענת מזויף דוקא, רק אפי' כשלוה אמר איני יודע ג"כ בעינן קיום, דכל שלא מודה בפ"י דהשטר אמת צריך קיום - א"כ נמצא דכשהודה הוי פה שאסר, וכשאמר פרעתי, הוי פה שהתיר ולכן אין גובין בו עד שמקיימו.